

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра біології та екології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

**«ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В НПП
«ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ»**

Виконала: студентка 2 курсу Еcol1-М23 групи
спеціальності 101 Екологія
за освітньо-професійною програмою Екологія
Мельничук Ольга Анатоліївна

Керівник: Любінська Л.Г.,
доктор біологічних наук,
професор

Рецензент: Любинський О.І.,
доктор сільськогосподарських наук,
професор

Кам'янець-Подільський - 2024 р

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ...	04
ВСТУП.....	05
РОЗДІЛ 1. ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА ГОРИШНЬОГО ПОДНІСТРОВ'Я В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ.....	08
1.1. Каньйон – «Дністровський» чи «Дністерський»? Історія, термінологія, дискусії.....	08
1.2. Мости, човнові та поромні переправи на Дністрі... ..	10
1.3. Заліщики: трансформація під впливом розвитку залізниці та воєнних конфліктів	12
1.4. Становлення польської та української рекреації у 30-і рр. ХХ ст.....	13
РОЗДІЛ 2. ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН: БАЛАНСУВАННЯ МІЖ ЕНЕРГЕТИЧНИМИ ПОТРЕБАМИ, ЗБЕРЕЖЕННЯМ ПРИРОДИ ТА РОЗВИТКОМ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ	17
2.1. Виклики для сталого розвитку рекреації в умовах нестабільної гідрологічної ситуації на Дністровському водосховищі.....	17
2.2. Гідротехнічні споруди: захист чи загроза? Аналіз ефективності «антипаводкових» заходів в Україні.....	18
2.3. Визначення середнього похилу р. Дністер в межах НПП «Дністровський каньйон».....	19
2.4. Комплексна оцінка впливу будівництва ГЕС на екологічний туризм в Дністровському каньйоні: екологічні, соціальні та економічні аспекти.....	21
2.5. Геоморфологічні особливості верхньої течії Дністра та їхній вплив на формування повеней	23
2.6. Оцінка ризиків для екологічного туризму, пов'язаних з повенями на річці Дністер та розробка заходів щодо їх зменшення	29
2.7. Проблема дефіциту прісної води на Горішньому Подністров'ї.....	30

2.8. Стратегії збалансованого природокористування в басейні Дністра: збереження біорізноманіття та забезпечення екологічної безпеки	34
2.9. Відновлення природного гідрологічного режиму річки Дністер: проблеми та перспективи створення об'єктів природно-заповідного фонду... ..	37
Розділ 3. РОЗВИТОК ВОДНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В ДНІСТЕРСЬКОМУ КАНЬЙОНІ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ	41
3.1. Водний туризм на Дністрі (1941-1998).....	41
3.2. Перший етап: від ентузіазму до бізнесу	43
3.3. Другий етап: від розквіту до стагнації.....	47
3.4. Третій етап: від сплавів до стратегії кемпінгів.....	51
Розділ 4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В НПП ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН»	56
4.1. Інституційні та правові бар'єри розвитку відповідального туризму в Дністровському каньйоні	56
4.2. Інвестиції в Дністровський каньйон: від потенціалу до реалізації.....	58
4.3. Соціально-економічні чинники впливу місцевих громад на екосистему Дністровського каньйону.....	60
4.4. Проблема використання об'єктів історико-культурної спадщини на території НПП	61
4.5. «Туристичні магніти» як загроза для природних територій: досвід Дністровського каньйону	63
4.6. Логістика, як ключовий фактор для впровадження екологічного туризму в «Дністровському каньйоні».....	66
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	74
ДОДАТОК 1.....

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ВАТ – відкрите акціонерне товариство
- ВНЗ – вищий навчальний заклад
- ВРХ – велика рогата худоба
- ГЕС – гідроелектростанція
- ГІС – геоінформаційна система
- ГО – громадська організація
- ДАРТ – Державне агентство розвитку туризму України
- ДЕІ – Державна екологічна інспекція
- ДП – державне підприємство
- ДСНС – Державна служба України з надзвичайних ситуацій
- ЗМІ – засоби масової інформації
- ЗУ – Закон України
- ЛНУ – Львівський національний університет імені Івана Франка
- НПП – Національний природний парк «Дністровський каньйон», якщо не уточнено інше
- ОВД – оцінка впливу на довкілля
- ОДА – обласна державна адміністрація
- ОУН – організація Українських Націоналістів
- ПАТ – приватне акціонерне товариство
- ПЗФ – природно-заповідний фонд ПРАТ приватне акціонерне товариство
- ПТТК – Подільське туристично-краєзнавче товариство
- РДА – Районна державна адміністрація
- РЛП – регіональний ландшафтний парк
- СУМ – Спілка української молоді
- ТГ (ОТГ) – (об'єднана) територіальна громада
- УССД – Українська Самостійна Соборна держава
- ФСТУ – Федерація спортивного туризму України

ВСТУП

Актуальність роботи полягає в комплексній оцінці впливу динамічних природних процесів: гідрологічного режиму Східних Карпат (у першу чергу, повеней) та водогосподарської обстановки Дністровського водосховища на умови для здійснення екологічного туризму в НПП «Дністровський каньйон». Вплив цих факторів на екологотуристичні процеси в НПП залишається недостатньо вивченим. Оцінка взаємозв'язків цих антропогенних процесів є важливою для розробки ефективних стратегій управління територією екологічного туризму.

Об'єкт дослідження: рекреаційні (еколого-туристичні) процеси на території Дністерського каньйону (Дністровського міждержавного еко(ландшафтного) коридору національної та пан-Європейської екомережі). **Предметом дослідження** є суб'єктивні ризики, яким піддаються об'єктивні процеси екологічного туризму та рекреації НПП «Дністровський каньйон». Ризики, передусім, пов'язані із повеневою, гідроенергетичною загрозою та логістичними проблемами, зумовлені «кластерністю» території НПП.

Мета дослідження: оцінити вплив екологічних, соціальних та економічних чинників на розвиток екологічного туризму в НПП «Дністровський каньйон». Розробити рекомендації для збереження природних ресурсів і покращення умов для відповідального туризму на території Дністерського каньйону в парадигмі сталого розвитку.

Завдання дослідження полягає в комплексному аналізі рекреаційної діяльності в межах «Дністровського» «каньйону». Зокрема, передбачається дослідити історичний розвиток рекреації в регіоні, визначити сучасні соціально-економічні та екологічні чинники, які впливають на розвиток екологічного туризму. Важливим аспектом дослідження є аналіз змін

гідрологічного режиму річки Дністер. Особлива увага відведена ризикам, пов'язаним з функціонуванням ГЕС та повеневим режимом. На основі сформульованих сентенцій можна сформулювати пропозиції щодо стратегії розвитку екологічного туризму на території НПП «Дністровський каньйон».

Методи дослідження:

Для досягнення мети дослідження було використано компаративістичний аналіз між розвитком екологічного туризму на лівому березі Дністра (НПП «Дністровський каньйон», Тернопільська область) з правим берегом Дністра (РЛП «Дністровський», Івано-Франківська область). Також використаний метод історичної ретроспективи еволюції рекреаційної діяльності в Дністровському каньйоні від першої половини ХХ століття до сучасності, з особливим акцентом на розвитку водного туризму. Аналіз базується на аналізі літературних джерел, історичних документів, топографічних матеріалів. Застосування методів математичного моделювання, картографічного аналізу та ретроспективного аналізу дозволило оцінити динаміку природних і антропогенних процесів у регіоні та їхній вплив на екосистему каньйону.

Наукова новизна отриманих результатів: проведене дослідження детально аналізує та доводить вплив конкретних антропогенних факторів, таких як гідроенергетика, на перспективи розвитку екологічного туризму в НПП «Дністровський каньйон». Отримані результати допомагають обґрунтувати необхідність комплексного управління територією з метою збереження біорізноманіття та забезпечення сталого розвитку екологічного туризму.

Практичне значення отриманих результатів:

Результати проведеного дослідження мають значний потенціал для практичного застосування в менеджменту природоохоронних територій басейну річки Дністер, зокрема НПП «Дністровський каньйон». Отримані дані дозволяють розробити комплексний план управління територією, оптимізувати еколого-туристські маршрути, створювати ефективніші програми екологічної

освіти. Регулярний моніторинг стану природного середовища та залучення місцевої громади до процесу управління забезпечать сталий розвиток екологічного туризму та збереження унікальних природних комплексів каньйону.

Структура роботи: робота складається зі вступу, чотирьох розділів з 26 ілюстративними світлинами і 3 картосхемами, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Сам факт існування НПП «Дністровський каньйон» є критично важливим для збереження унікальної екосистеми долини річки Дністер. Маємо надію, що форма його власне, «існування», перетвориться на ефективну систему управління природоохоронними територіями.

Основна екосистемна послуга, яка є на території НПП «Дністровський каньйон» – сплави (водні подорожі на гребних човнах).

Течія річки, її швидкість та природні перешкоди створюють умови для розвитку різноманітних видів водного туризму, таких як каякінг, сапбординг, рафтинг тощо. Саме завдяки відсутності гідротехнічних споруд Дністер зберіг свою природну динаміку, річкову енергію, що робить привабливим активний відпочинок на воді для царини екологічного туризму. Будь-яке штучне регулювання річкового режиму призводить до зниження енергії, а отже еколого-туристичного потенціалу. Рекреація на плесі – ризик перетворення туристичних процесів з «дружних для довкілля» на масово-туристичні.

Ґрунтовно досліджено, як на екологічний туризм впливає повеневий режим річки Дністер. Проведено оцінку ризиків для екологічного туризму, пов'язаних з повенями та рекомендовано заходи щодо мінімізації негативного впливу.

Висловлені критичні зауваження:

- щодо методології, що застосовується гідроенергетиками стосовно Дністра.

- проартикульовано альтернативні візії – за Д. Стефанишиним (розуміння Дністерського каньйону, як природного «антипаводкового механізму», а долини Дністра, як природного гідроакумулюючого механізму). Окремо зупиняємося на гідроакумуляційних властивостях заплави на Верхньодністровській улоговині, її незадовільному сучасному стані. Описано, яким чином може бути здійснено реновацію, зокрема створення нових об'єктів ПЗФ.

Внаслідок аналізу зонування територій НПП «Дністровський каньйон» встановлено необхідність зміщення фокусу акценту саме на річку Дністер, як на центральний екологічний коридор, «стрижень заповідності». Такий методологічний підхід вирішує проблему, коли «ядра» заповідних зон (окремі ділянки суходолу) одразу межують з агроценозами.

Для забезпечення сталого розвитку екотуризму в НПП «Дністровський каньйон» необхідно вжити комплексу заходів. Першочергово, слід зосередитися на зменшенні антропогенного впливу. Також необхідно розвивати екологічну інфраструктуру, створюючи нові екологічно туристичні маршрути для підвищення екологічної свідомості рекреантів. Залучення інвестицій та співпраця з місцевими громадами є ключовими факторами для успішної реалізації цих заходів та забезпечення сталого розвитку регіону.

Результати проведеного дослідження можуть бути використані при розробці ефективної стратегії управління НПП «Дністровський каньйон», яка забезпечить збереження природної спадщини та сприятиме сталому розвитку Дністерського каньйону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Царик П. До оцінки рекреаційного потенціалу і навантажень на природні комплекси національного природного парку «Дністровський каньйон». *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія*. 2013. №1 (Випуск 34). С. 169–174.

2. Пятківський І. О., Вікирчак О. К., Площанський П. М. Історичні передумови створення НПП «Дністровський каньйон». Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем каньйонового Придністров'я: матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої сторіччю ботанічних досліджень у регіоні (11-12 вересня 2014 р. м. Заліщики) Львів Ліга-Прес. 2014. С. 11-18

3. Давиденко С. Ю. Сім чудес України: оцінка туристичної придатності : кваліфікаційна робота. Наук кер.: д-р екон. н., доц. Романюк І. А. Кривий Ріг, 2023. 137 с.

4. Офіційний сайт Загальнонаціональної акції «7 чудес України». Дністровський каньйон. URL: <https://7chudes.in.ua/nominaciyi/dnistrovskyy-kanyon-2/> (дата звернення 25.10.2024)

5. Земський Ю., Дячок В., Журба І. Практичне застосування краєзнавчих досліджень у міжнародній діяльності студентської туристичної агенції «Подільські мандри» на ділянці Подільської Наддністрянщини. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2018. 2(4). С.116-126.

6. Гетьман В.І. Дністровський каньйон у національному природному парку. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Географія*. 2016. Вип. 1. С. 23-29.

7. Адаменко О. М., Мосюк М. І., Зорін Д. О. Стан довкілля на території Дністровського регіонального ландшафтного парку. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Геологія. Географія. Екологія»*. 2020, Випуск 53, С. 227-239 DOI: 75

8. Башта А-Т.В., Вікирчак О.К. Зимівля рукокрилих (Chiroptera) у деяких підземеллях регіону національного природного парку «Дністровський каньйон» (результати обліків у 2014/2015 роках). Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонового Придністров'я: матеріали Другої міжнар. наук.-практ. конф. Чернівці: Друк Арт, 2017. С. 106-109.

9. Ленковська М., Гавришок Б. Б. Рекреаційно-туристичне використання НПП «Дністровський каньйон». Географічна наука у вимірах ХХІ століття: матеріали третьої звітної-наукової конференції викладачів та студентів. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. С. 97–100.

10. Вікирчак О.К. Прогноз впливу будівництва каскаду Верхньодністровських ГЕС на природні екосистеми. Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонового Придністров'я: матеріали Другої міжнародної наук.-практ. конференції Чернівці: Друк Арт, 2017. С. 127-131.

11. «Русалка Дністрова». Книга І. Репринтне відтворення першодруку 1837 р. 4*+ ХХ+ 136; Книга ІІ. Науково-критичне видання. Львів, 2007. 4*+ ХХ+ 136+ 168* с.

12. Мудрак О. Дністровський каньйон – основа перспективного національного природного парку. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2009. № 32. С. 9-10.

13. Чайковський М.П. Дністровський каньйон: Природознавчий нарис. Львів: Каменяр, 1981. 64 с.

14. Гулик С. В. Кадастрові карти як джерело вивчення стану земельних ресурсів Галичини ХVІІ – поч. ХХ ст. *Історія української географії*. 2005. Вип. 11. С. 85–88.

15. Афанасьєв-Чужбинський О.С. Нариси Дністра Львів: Апріорі, 2016.

524 с.

16. Борсук Ю. Дністер у транспортно-логістичній системі України. Минуле й сьогодення. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Borsuk-Dnister-u-transp-lohist-systemi-Ukrainy-22-stattya.pdf> (дата звернення 12.10.2024 р).

17. Ребрик О.В. Будівництво мостів і поромних переправ на річках Поділля в 30-60-х рр. XIX ст. Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка, 2022. Випуск 13. С. 54-55.

18. Жалоба І.В. Зовнішньополітичні аспекти залізничного питання Молдовського князівства у 60-х роках XIX ст. *Вісник Дипломатичної академії України*. 2012. №13(54). С. 443-356.

19. Жалоба І.В. Інфраструктурна політика австрійського уряду на північному сході монархії в останній чверті XVIII- 60-х роках XIX ст. (на прикладі шляхів сполучення). 2018. 520 с.

20. Лозинський М. Галичина на Міровій конференції в Парижі. Камінець: Видання «Стрільця» органу Галицької армії, 1919.

21. Генерал Роман Шухевич – «Тарас Чупринка» Головний Командир УПА ЛІТОПИС УПА Том 45 ...

22. Іваньо С. Розвиток туристичної інфраструктури Галичини на прикладі діяльності Польського Татранського товариства та Подільського туристично-краєзнавчого товариства у міжвоєнний період. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Випуск 59, Т.2, С.19-27 DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-2-3>

23. Офіційний сайт медійної/новинної компанії «Збруч». Получене Висли з Дністром. URL: <https://zbruc.eu/node/27657> (дата звернення 12.11.2024)

24. Офіційний сайт медійної/новинної компанії «Збруч». Дністровський

флот: катамарани замість барж. URL: <https://zbruc.eu/node/24738> (дата звернення 12.10.2024)

25. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Наказ №209 від 27.05.2022 «Про затвердження Правил експлуатації водосховищ Дністровського комплексного гідровузла» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0635-22#Text> (дата звернення 15.11.2024)

26. Офіційний сайт медійної/новинної компанії «Українська правда». У Польщі після прориву дамби місто пішло під воду, людей евакуюють гелікоптери. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/15/7475197/> (дата звернення 17.11.2024)

27. Царик Л., Царик П., Шкільнюк М. Геоекологічні аспекти організації території НПП «Дністровський каньйон» в межах Монастириської ділянки. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія*. 2012. №3 (Вип. 33). С. 178-186.

28. Стефанишин Д. В. Про перспективи розвитку вітчизняної гідроенергетики в контексті планів будівництва каскаду гідроелектростанцій у Дністровському каньйоні. *Екологічна безпека та природокористування*. 2017. № 1-2. С. 5-19.

29. Стефанишин Д.В. Про ризики гідроенергетичного будівництва у Дністровському каньйоні. *Математичне моделювання в економіці*. 2017. № 1-2. С. 172-182.

30. Танасійчук О.Я., Любинський О.І. Шляхи оптимізації тепличного господарства середнього Придністер'я (на прикладі с. Горошова). *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Серія: Екологія*. 2018. Вип. 3. С. 158-164.

31. Офіційний сайт ПРАТ «Укргідроенерго». Каскад Дністровських ГЕС і ГАЕС: генерація енергії з акцентом на збалансоване природокористування URL: <https://uhe.gov.ua/> (дата звернення 24.10.2024).

32. Офіційний сайт Ходорівської міської територіальної громади Львівської області. Рішення міської ради №945 «Про надання дозволу ТОВ «Вотерпауер» на розроблення детального плану території визначення планувальних обмежень та параметрів забудови земельної ділянки для будівництва та обслуговування міні гідроелектростанції на річці Дністер за межами населеного пункту села Голешів, Стрийського району, Львівської області. URL: <https://hodorivska-gromada.gov.ua/docs/841832/> (дата звернення 24.10.2024).

33. YouControl – сервіс перевірки контрагентів. Рішення № 86899166, 09.01.2020, Львівський окружний адміністративний суд. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/86899166/> (дата звернення 24.10.2024)

34. Державна геологічна карта України: Карпатська серія (Масштаб 1:200000). Пояснювальна записка. Київ, 2005. 134 с.

35. Бубняк І., Скакун Л., Солецький А.. Геологічний нарис по Карпатах. Геотуристичний путівник по шляху «Гео-Карпати». Кросно: 2013. С. 17-26.

36. Матковський О., Павлишин В., Сливко Є. Нарис геологічної будови та корисних копалин України. *Основи мінералогії України*. Львів, 2009. С. 28-72.

37. Водний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 25.10.2024).

38. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0060&from%20=EN> (дата звернення 24.10.2024).

39. Каталог річок України. Уклад. Г. І. Швець, Н. І. Дрозд, С. П. Левченко; відп. ред. В. І. Мокляк. К. : Видавництво АН УРСР, 1957. 192 с.

40. Костенюк Л.В. Гідрологія гірських областей: навч.-метод. посібник. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 144 с.
41. Офіційний сайт Українського гідрометеорологічного центру. URL: [http://dnister.meteo.gov.ua/ua/about dnister](http://dnister.meteo.gov.ua/ua/about_dnister) (дата звернення 28.10.2024).
42. Царик Л., Царик П., Кузик І., Царик В. Природокористування та охорона природи у басейнах малих річок: монографія. Вид. 2-ге доп. і перероб. Тернопіль: Тайп, 2021. 162 с
43. Технічні вказівки щодо визначення меж земельних ділянок спільної та спільної часткової власності фізичних і юридичних осіб на забудованій території у населених пунктах. Державний комітет України по земельних ресурсах. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0002219-98#Text> (дата звернення 30.10.2024).
44. Веб-сайт «Фотографії старого Львова». Як Галичина поєдналася залізницею із Буковиною. URL: <https://photo-lviv.in.ua/yak-halychyna-pojednalasya-zaliznytseyu-iz-bukovynoyu> (дата звернення 11.10.2024).
45. Стефанишин Д.В., Корбутяк В.М., Ходневич Я.В. Про ризики будівництва гідроелектростанцій у Дністровському каньйон. *Вісник природознавства. Природнича секція Харківського наукового товариства*. 2019. №2. С. 65–130.
46. Барна І., Софінська О. Аналіз паводкового режиму р. Дністер (у межах Івано-Франківської та Тернопільської областей). *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія*, 2022. Випуск 2. (53). С. 35-41. <https://doi.org/10.25128/2519-4577.22.2.5>
47. Пендерецький, О. Прогнозування стоку ріки Дністер для оцінки туристичного потенціалу. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2012. №29(1) С. 130-138.
48. Яцишин, А. Літологічна характеристика алювію надканьйонної тераси

Дністра у розрізі Репужинці (Придністерське Поділля). *Науковий вісник Чернівецького університету. Географія*. 2015, Вип. 762-763. С.91-98.

49. Газета «Голос України». Офіційне друковане видання. Прикарпаття: Дністровський каньйон перетворився на великий смітник. URL: <http://www.golos.com.ua/article/335952> (дата звернення 07.11.2024).

50. Кожем'якін Д.В., Чорноморець Ю.О. Характеристика паводкового режиму р. Дністер – м. Заліщики. *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. 2016. Т. 4. С. 53-62

51. Стойко С.М. Біосфера як глобальна екосистема та вплив техносфери на її баланс. *Вісник Національної академії наук України*. 2020. № 9. С. 41-65.

52. Адаменко О.М. Про можливості передбачення та запобігання катастрофічних паводків на річках Карпатського регіону / О.М. Адаменко, Є.І. Крижанівський // В кн.: Матеріали 5 науково-практичної конференції – Київ: НПЦ «Екологія. Наука. Техніка», 2009. – С.17-20.

53. Лучка Р.В. Вплив руйнівних повеней і паводків на структуру та функціонування агрогеосистем Карпатського національного природного парку / Р.В. Лучка // Матеріали 5 науково-практичної конференції. – К.: НПЦ «Екологія. Наука. Техніка», 2009. – С. 33-34.

54. Офіційний сайт радіо «Свобода». В ООН заявили про серйозний дефіцит питної води на планеті. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-oon-yakist-prisnoyi-vody/33097676.html> (дата звернення 17.11.2024).

55. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Держекоінспекція: Минулоріч складено майже 3,8 тис. протоколів про адмінправопорушення у сфері водних ресурсів. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhekoinspekciya-minulorich-skladeno-majzhe-38-tis-protokoliv-pro-adminpravoporushehnyya-u-sferi-vodnih-resursiv> (дата звернення 09.11.2024).

56. Царик Л.П., Царик В.Л. Вплив забруднення на якість водних рекреаційних ресурсів. Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Екологічна безпека об'єктів туристично-рекреаційного комплексу. Львів: ЛДУБЖД. 2019. С. 64-66.

57. Офіційний сайт КП «Чортківське виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства». Як реанімовані очисні споруди Чорткова одну з найбільших річок Європи рятуватимуть. URL: <https://chortkivvoda.te.ua/reanimovani-ochysni-sporudy-chortkova-odnu-z-najbilshyh-richok-yevropy-ryatuvatymut/> (дата звернення 17.09.2024).

58. Організація природоохоронної діяльності в регіоні (на прикладі Тернопільської області) ОС Вилка. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/49342/1/%D0%92%D0%98%D0%9B%D0%9A%D0%90%20%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%9B%D0%B7-41.pdf> (дата звернення 18.09.2024).

59. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій України. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2021 році. URL: <https://mtu.gov.ua/files/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D1%8F%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B8%20%D1%83%202023%20%D1%80%D0%BE%D1%86%D1%96.pdf> (дата звернення 27.09.2024).

60. Адаменко О.М., Мандрик О.М. Територіальним громадам – про захист від катастрофічних паводків. Рекомендації населенню Галицького, Городенківського, Калуського, Рогатинського, Тисменецького, Тлумацького районів про захист від повеней і паводків. – Брошура. – Івано-Франківськ:

Голіней, 2014. – 32 с.

61. Дєдик О. Г. Чортківська офензива. ЧП. Львів: Вид-во «Астролябія», 2013. 232 с.

62. Закон України «Про Червону книгу України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14#Text> (дата звернення 18.10.2024).

63. Міністерство екології та природних ресурсів України. Наказ 12.12.2011 N 526 «Про затвердження Положення про ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Стариці Дністра» у новій редакції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0526737-11#Text> (дата звернення 15.09.2024).

64. Офіційний сайт медійної/новинної компанії «Українська правда». Кому заважає Смарагдова мережа – збереження цінних природних територій? URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2021/07/13/245387/> (дата звернення 12.10.2024).

65. Офіційний сайт Львівського національного університету імені Івана Франка. На Львівщині буде створено новий Національний природний парк «Опілля». URL: <https://lnu.edu.ua/na-lvivshchyni-bude-stvoreno-novyy-natsionalnyy-pryrodnyy-park-opillia/> (дата звернення 09.09.2024).

66. Офіційний сайт Львівського обласного управління лісового та мисливського господарства. Регіональний ландшафтний парк «Стільське горбогір'я». URL: https://lvivlis.gov.ua/nature_reserve_fund_regional?id=3031 (дата звернення 02.10.2024).

67. Водний туризм України. Інтернет-ресурс активних туристів-водників. По Дністровському Каньону. Всесоюзний маршрут, Київ 1988 г. Схема и описание. URL: https://poezdnik.kiev.ua/reki/dnestr/dnestr_kanyon.html (дата звернення 03.09.2024).

68. Гринчишин Т. Ознакування пам'яток природи та культури для

водного туризму на р. Дністер. Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід. Матеріали XVIII Міжнародної наукової конференції. Львів, 2024.–346 с.

69. Зігунов В. М. Історичі аспекти розвитку федерації спортивного туризму України. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. Збірник наукових праць*. Том 1. 2008, С. 54-56.

70. Регіональний інформаційний портал «Тернопільщина». Гора Борис (10.03.1969, м. Тернопіль) – український спелеолог, мандрівник, волонтер, громадський діяч. URL: <https://irp.te.ua/hora-borys/> (дата звернення 03.08.2024).

71. «Най все буде Тернопіль». Залізниці Австро-Угорщини. URL: https://spogadproternopil.blogspot.com/2016/11/blog-post_16.html?view=flipcard (дата звернення 13.09.2024).

72. Флінта Н. Дністровський каньйон: проблеми розвитку туризму. Матеріали науково-практичної конференції «ЕКОГЕОФОРУМ-2017. Актуальні проблеми та інновації». Івано-Франківськ, 2017. С. 427-429.

73. Закон України «Про туризм». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 22.09.2024).

74. Офіційний сайт ГО «Українська асоціація активного та екологічного туризму». URL: <http://www.uaeta.net/> (дата звернення 23.09.2024).

75. Офіційний сайт туристичного клубу «Тернопіль». Євро 2012 в Україні. URL: <https://www.tourclub.com.ua/uk/info/other/pro-aktivni-tury/euro-2012-tours-for-fans> (дата звернення 30.09.2024).

76. Новинний портал «20 хвилин. Тернопіль». Назвали ціни за вхід у Дністровський каньйон. URL: <https://te.20minut.ua/Podii/nazvali-tsini-za-vhid-u-dnistrovskiy-kanyon-10444558.html> (дата звернення 28.10.2024).

77. Городиський Ю. Проблеми і перспективи розвитку туризму у

Тернопільській області / Ю. Городиський, А. Манько // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2012. Випуск 29 ч.1.с.211.

78. Інформаційне агентство «УНІАН». У Тернополі активісти пікетують облраду з вимогою заборонити будівництво каскад ГЕС на Дністрі. URL: <https://www.unian.ua/ternopil/1281595-u-ternopoli-aktivisti-piketuyut-oblradu-z-vimogoyu-zaboroniti-budivnitstvo-kaskad-ges-na-dnistri-foto.html> (дата звернення 29.09.2024).

79. Царик П.Л. Щодо проблем організації рекреаційних послуг на водному маршруті «На хвилях Тірасу» в НПП «Дністровський каньйон». Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туризмологічної та екологічної науки: матеріали II Міжнар. наук.-практ. Конференції. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 322-327.

80. Офіційний сайт РКП «Заліщицьке туристичне бюро». Сплав по Дністру на катамарані – Дністровський квартет. URL: https://zalytizm.at.ua/index/splav_po_dnistru_na_katamarani_dnistrovskij_kvartet/0-80 (дата звернення 23.09.2024).

81. «Кучереві Тури ТурБюра Заліщики Кучер-Віктора». Сплав по Дністровському каньйоні як альтернатива всьому, що ви коли-небудь робили. URL: <https://www.k-tour.com.ua/splavy-po-dnistru/> (дата звернення 19.09.2024).

82. Офіційна інтернет-сторінка мережі кемпінгів на Дністрі «Пристань варяга». Сплав на день. URL: <https://camp.if.ua/turi-y-splavi> (дата звернення 03.11.2024).

83. Загрійчук В. Пам'ятки природи та історико-культурні об'єкти Дністровського рлп: стан охорони і перспективи туристичного використання. Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій. 2019. Том 9. Вип. 2. С. 78 –83.

84. Інтернет-сторінка Карпату туристичного агентства «Outdoors. Походи

в Карпати Сплави по Дністру». Зустріч з Каньйоном. URL: <https://carpathiansoutdoors.com/uk/tours/dnister-canyon> (дата звернення 05.11.2024).

85. Офіційний сайт Національного природного парку «Дністровський каньйон». Про запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в області Рішення Ради оборони Тернопільської області від 93.06.2024 року №30. URL: https://dnistercanyon.pp.ua/images/%D0%9D%D0%9F%D0%9F_%D0%94%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%8C%D0%B9%D0%BE%D0%BD.pdf (дата звернення 13.11.2024).

86. Інтернет-ресурс «Суспільне Тернопіль». На Тернопільщині дозволили проводити сплави Дністром. URL: <https://suspilne.media/ternopil/461000-na-ternopilsini-dozvolili-provoditi-splavi-dnistrom/> (дата звернення 04.11.2024).

87. Дем'яненко С.О., Мушинська Ю.А. Особливості та наслідки формування перцепційно-когнітивних образів території Тернопільщини як інструмент розвитку туризму та рекреації в регіоні. *Science and Educationa New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2019. VII(36), Issue 214, P. 62-65. DOI: <https://doi.org/10.31174/SEND-HS2019-214VII36-16>

88. Державне підприємство «Прозорро». ДК 021-2015 «Єдиний закупівельний словник» – 71250000-5 Архітектурні, інженерні та геодезичні послуги. Розроблення документації із землеустрою для територій та об'єктів природно-заповідного фонду (проект землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду місцевого значення «Дністровський регіональний ландшафтний парк» в адміністративних межах Городенківської та Чернелицької територіальних громад Коломийського району Івано-Франківської області). URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA->

[2021-04-28-003131-c](#) (дата звернення 14.10.2024).

89. Акредитований учасник електронної системи публічних закупівель України Prozorro. Розроблення проекту землеустрою щодо організації та встановлення меж території природно-заповідного фонду. URL: <https://zakupivli.pro/gov/tenders/ua-2020-04-08-000713-b> (дата звернення 24.10.2024).

90. Новинний портал «Погляд». Отруєння Дністра в 1983-ому році. Частина II: що сталося в Стебнику. URL: <https://poglyad.te.ua/holovni/strongotruyennya-dnistra-v-1983-omu-rotsi-chastyna-ii-shho-stalosya-v-stebnykustrong.html> (дата звернення 15.11.2024).

91. Рудакевич І.Р. Транспортна інфраструктура як фактор розвитку туризму у Придністер'ї. Туристичні ресурси як чинник розвитку території. Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції-семінару (9-10 грудня 2011 року). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. С. 258-260.

92. Закон України «Про природно-заповідний фонд України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення 04.08.2024).

93. Підховна С. М., Гринюк Ю.Г., Тиманська О.Б. Вікові дерева Більче-Золотецького парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Лісівництво та декоративне садівництво*. 2017. Вип. 278. С. 99-104.

94. Сохацький М.П. Готфрид Оссовський – дослідник трипільської культури Тернопільщини. Археологія і давня історія України: Збірник наукових Праць. Київ: ІА НАН України, 2012. Вип. 9. С. 256-262.

95. Офіційний сайт Державного агентства розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення 09.08.2024).

96. Новицька С., Янковська Л., Вітенко І. Природні рекреаційні ресурси Чортківського району Тернопільської області. *Наукові записки ТНПУ ім. В.*

Гнатюка. Серія: Географія. 2021. №2 (51). С. 139-145. DOI: <https://doi.org/10.25128/2519-4577.21.2.16>

97. Новинне агентство «Укрінформ». Тернопільщина назвала туристичні «магніти». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3152285-ternopilsina-nazvala-turisticni-magniti.html> (дата звернення 11.10.2024).

98. Офіційний сайт Державного агентства розвитку туризму України. ДАРТ розширив карту туристичних магнітів. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dart-rozshiriv-kartu-turisticnih-magnitiv> (дата звернення 19.08.2024).

99. Царик П.Л., Царик Л.П. Потенціал та ризики рекреаційного використання Джуринського каньйону. Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонового Придністров'я: матеріали Другої міжнар. наук.-практ. конф. Чернівці: Друк Арт, 2017. С. 157-158.

100. 0352.ua – Сайт міста Тернополя. Етнофестиваль «Джурин-фест» побив усі рекорди за кількістю відвідувачів URL: https://www.0352.ua/news/156483/etnofestival-dzurin-fest-pobiv-usi-rekordi-za-kilkistu-vidviduvaciv-foto#goog_rewarded (дата звернення 29.07.2024).

101. Шкільнюк М.Ф. Національний природний парк «Дністровський каньйон»: проблеми, здобутки та перспективи розвитку // Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем каньйонового Придністров'я: матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої сторіччю ботанічних досліджень у регіоні (11-12 вересня 2014 р. м. Заліщики) Львів Ліга-Прес –2014. – с. 9-11.

102. Кагало О.О., Сичак Н.М., Скібіцька Н.В., Мандзюк Л. О Preliminary checklist of Emerald network habitat types of “Dnister canyon” national nature park. // Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем каньйонового Придністров'я: матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої сторіччю ботанічних досліджень у регіоні (11-12

вересня 2014 р. м. Заліщики) Львів Ліга-Прес –2014. – с. 50-58.

103. Касіяник І.В. Інфраструктура пригодницького туризму в Подільському Придністер'ї (на матеріалах Тернопільської та Хмельницької областей). *Вісник Львівського університету. Серія: Географічна*. 2013. Вип.43. Ч1. С. 207-215.

104. Флінта Н.І. Оцінка діяльності готельної індустрії Тернопільської області. Туристичні ресурси як чинник розвитку території. Матеріали Всеукраїнського наук.-практ. Конференції-семінару (9-10 грудня 2011 року). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. С. 250-255.

105. Постанова Кабінету Міністрів України №1318 від 15.12.2023 р. «Про затвердження переліку автомобільних доріг загального користування державного значення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1318-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 29.07.2024).

106. Царик Л., Царик П. До проблеми регулювання рекреаційних навантажень еколого-освітніх стежок установ природно-заповідного фонду. *Наукові записки ТНПУ ім В. Гнатюка. Серія: Географія*. 2019. №2 (Вип. 47). С. 163-172.

107. Андрусин Т. В., Грубінко В.В. Комплексна оцінка екологічної ситуації ріки Збруч в умовах зарегулювання та маловоддя. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Біологія*. 2017. №2. С. 81-93.